

СВІТЛЯЦЯ

ДОДАТОК ДО ГАЗЕТИ "НОВИНИ АКАДЕМІСТІВ"

№2 2003

для студентів ДОНДАБА

НА ЛІТЕРАТУРНИХ ТЕРЕНАХ ДОНЕЧЧИНИ

Часто можна почути, що легко любити народ, важко любити якусь конкретну людину, легко любити Україну, важче любити своє місто, село, вулицю, бо кожного дня твій погляд наштовхується на ті самі речі і ти вже не бачиш краси тополі, що росте біля корпусу академії, не милуєшся величним свічадом ставка в ботанічному саду, та й верби не здаються тобі казковими красунями, лише мить тому перетвореними на дерева силою невиплаканого горя.

Чарівний світ літератури допомагає зовсім по-іншому, через призму бачення письменника, глянути на світ, замилуватися ним і відчуті гордість за те, що ти народився саме на цій землі, живеш тут і тут будуть жити твої нащадки.

Донеччина багата іменами визнаних одразу або з великим запізненням письменників: Борис Грінченко, Спиридон Черкасенко, Степан Васильченко, Володимир Сосюра, Микола Руденко, Леонід Талалай, Василь Стус, Галина Гордасевич... Учні ліцею перегорнули чимало літературних сторінок історії Донеччини. Кілька з них були прочитані разом з кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри української літератури Оліфіренком Вадимом Володимировичем, який ознайомив молодь із періодизацією літературного життя на Донбасі від давнини до сучасності, розповів про творчість письменників-земляків у діаспорі та діяльність літературних об'єднань міст Макіївки, Горлівки, Маріуполя, Єнакієвого, Краматорська.

Але ліцей, а тепер уже й наша академія, можуть пишатися дійсно своїми, виплеканими у стінах II корпусу, талановитими постатями, які теж без перебільшення можна віднести до літератури нашого краю. Публікуємо уривки із конкурсної роботи студентки II курсу архітектурного факультету Пефтієвої Ольги.

ПОРАДИ НА ЩОДЕНЬ

Сьогодні у нашому східному регіоні питання про культуру повсякденного мовлення студентів, на жаль, не втратило свого драматизму. Адже українська мова теоретично має чітко вироблені літературні норми, розвинені функціональні стилі. Проте, яка далека теорія від практики! Велика кількість помилок пояснюється тим, що українська мова не виконувала функцій рідної мови досить тривалий час. Певна річ, усі відразу не можуть заговорити добірною мовою. Для тих,

В твоє, Україно, я вірю майбутнє,
Твоє, Україно, я бачу минуле.
Я вірю в твій розум і силу могутню,
Я вірю, що доля тебе не забула.

Століттями зібрана мудрість народу,
Співуча краса української мови
Живуть в кожнім серці, що прагне свободи,
У піснях барвистих про край наш чудовий.

Як донька твоя, тобі хочу сказати,
Послухай поради моєї простої.
Бо ти в моїм серці, бо ти - моя мати,
Життя моє зв'язане тісно з тобою.

Нехай в нас не вірять, нехай з нас глузують...
Дарма, що всі кажуть - нема в нас дороги.
Вони ще побачать, вони ще почують,
Як ти, Україно, зведешся на ноги.

Не можна схилитись в тривожну годину,
Не можна об камінь розбити надію.
Я вірю в майбутнє твоє, Україно,
Сучасність сумну я за вітром розвію.

О.Пефтієва,
студентка архітектурного факультету.

КОТРА ЗАРАЗ ГОДИНА?

Таким питанням зустрічають ліцеїстів, що запізнилися на заняття, черговий адміністратор чи учитель. Безграмотною з точки зору синтаксичних норм є невпевнено вимовлена конструкція: "Вісім годин сорок п'ять хвилин". А як хотілося б саме в цю, не зовсім приємну для обох співбесідників мить почути правильну відповідь. Щоб почуватися більш упевнено в такій ситуації, запам'ятайте, що в літературній мові існує дві форми називання часу. Офіційно-діловий варіант: 8.45 — восьма година, сорок п'ять хвилин. Варіант, властивий художньому і розмовному мовленню: 8.25 — у цьому випадку кажемо: двадцять п'ять хвилин на дев'яту або двадцять п'ять по восьмій; 8.45 — за п'ятнадцять хвилин дев'ята або за чверть дев'ята.

А логічні підстави для цього такі. Ми запитуємо котре година? (а не скільки годин?) і відповідаємо шоста (сьома, дев'ята). Запитуємо о котрій годині? (а не в скільки годин?) - відповідаємо о першій (о восьмій, о десятій). Тобто, форма порядкового числівника в запитанні узгоджується з формою порядкового числівника у відповіді. Отже, котра зараз година?

СТРАШНЕ ПЕРО НЕ В ГУСАКА

(Мовні огріхи ліцеїстів)

Мотря була доброю, але Кайдашиха начала напругати її. (Іван, 10-а)
Таких людей, як Кайдашиха, треба тримати на поводі (Іван, 10-а)
Мало знати іншу мову, треба мати різноманітний розум (Іван, 10-а)
Бабуся була для нього коханою матусею (Михайло, 10-а)
Їм присуща жорстокість та безлюдність
Ті, хто боровся на протязі війни, знали, навіщо вони це роблять (Настя, 11-в)
Бути талановитим не легко, оточуючі вижмають обдаровану людину зі свого гурту (Настя, 11-в)
Робоча сила обесцінилась, та обезвартілась (Настя, 11-в)
Немає жодної теми, яку б не займав Остап Вишня
Вийшовши на вулицю я бачу худі і заморені обличчя літніх людей (Віталій, 11а)
Без усякої війни людство здатне помирати та створювати для цього заходи (Артем, 11а)

хто лише починає говорити українською, ці лексичні поради.

Навчальний, а не учбовий

В офіційно-діловому мовленні, на сторінках газет, у радіо- й телепередачах широко використовують слово учбовий, хоч його існування викликає багато сумнівів, оскільки відсутнє слово учба, від якого воно могло б бути утворене. Учбовий являє собою спотворене запозичення з

російської мови. Замість нього треба вживати навчальний: навчальний план, навчальний корпус, навчальна частина.

Незважаючи і не дивлячись

Українська літературна мова чітко розрізняє прийменник дієприслівникового походження незважаючи та дієприслівник дивлячись із заперечною часткою не. Незважаючи вживається при позначенні явищ, подій, обставин, усупереч

ПОРАДИ НА ЩОДЕНЬ

(продовження)

яким відбувається дія: "Аліна, незважаючи на свій жвавий, веселий характер, читала серйозні книжки" (О. Іваненко). А не дивлячись доречне в такому, наприклад, тексти: "Хлопчик біг щодуху, зовсім не дивлячись собі під ноги" (газета).

Позитивний, додатний, ствердний і негативний, від'ємний, заперечний

Ще один випадок збіднення синоніміки зустрічається у творах ліцеїстів, що пишуть про додатні та від'ємні риси героїв романів. У різних словосполученнях українська мова має неоднакові відповідники: положительний (отрицательный) отзыв - позитивний (негативний) відгук, положительный (отрицательный) ответ - ствердна (заперечна) відповідь. Не збігаються відповідники в різних термінологічних системах: у граматиці - ствердна (заперечна) частка, у фізиці - позитивний (негативний) заряд, у математиці - додатні (від'ємні) числа. Тож не варто користуватися в усіх випадках лише словами позитивний та негативний, нехтуючи інші.

Займатися і працювати

У мовленні студентів та співробітників академії можна почути слово "займатися": "Чим займається ваша кафедра?", "Студенти займаються науковою діяльністю", "Кожен має займатися своєю справою". У російській мові тут справді доречне слово *заниматься*. А основним значенням українського *займатися* є "загорятися, спалахувати": "Язичок полум'я зблиснув у темряві. Солома зайнялася" (М. Руденко). Омонімічне *займатися* використовується набагато рідше, воно слухне тоді, коли йдеться про захоплення, зацікавлення: *займатися музикою, займатися спортом*. У решті випадків треба вживати інші слова: *працювати, навчатися, братися, робити*. Тож наведені речення мають бути відредаговані так: "Над якою темою працює ваша кафедра?", "Студенти ведуть наукову діяльність", "Кожен має робити свою справу".

НАС ТЕПЕР СІМ!

Практика викладання української мови в нашому навчальному закладі переконує у тому, що більшість ліцеїстів та студентів зовсім не знайомі з такою граматичною категорією, як кличний відмінок, який тривалий час перебував у становищі Попелюшки: його називали кличною формою, а при звертанні замість нього вживали іменники у формі називного відмінка. От тепер у нашій мові, як і колись, сім відмінків: називний, родовий, давальний, знахідний, орудний, місцевий, кличний, що зафіксовано у новому виданні "Українського правопису" (К., 1990). Не менш важли-

во не тільки знати про це, але й правильно утворювати форми кличного відмінка.

Запам'ятайте, що іменники 1-ї відміни в кличному відмінку закінчуються на **о**: Олено, сестро, Микито (тверда група); **-е, -є**: земле, душе, Ілле (м'яка й мішана група); **-ю**: матусю, бабусю, Галю, доню (пестливі іменники м'якої групи).

Правильно утворюйте кличний відмінок іменників 2-ї відміни за допомогою закінчень **-у, -ю, -є**. На **-у** закінчуються іменники твердої групи, власні імена з основою на **Г, П, Х, К**, деякі іменники мішаної групи з основою на шиплячий (крім ж): батьку, синку, Олегу, Людвігу, товаришу, супутнику; також іменники діду, сину, тату. Закінчення **-ю** мають іменники м'якої групи: Андрію, Юрію, кобзарю, гаю. Не можна утворювати форми Юріє, Андріє, Ігорє, це суперечить правилу! На **-є** закінчуються іменники твердої групи (вітре, Мар'яне, Києве, Львовє, друже); частина іменників м'якої групи на **-ць** (хлопче, шевче), іменники мішаної групи (пісняре, газетяре, Дороше, Довбуше).

Зверніть увагу, що іменники 3-ї відміни в кличному відмінку закінчуються на **-о**: ноче, радосте, юносте, Любове, Аделе.

А ось у звертанні, що складаються з загальної назви та імені, обидва іменники вживаємо у кличному відмінку: панно Інно, друже Вікторе, тітко Ганно. У звертаннях, до складу яких входять ім'я та по батькові, форму кличного відмінка мають обидва компоненти: Євгене Васильовичу, Артеме Сергійовичу, Маріє Павлівно, Наталю Іванівно.

Тож грамотно використовуйте кличний відмінок, звертаючись до викладачів та друзів.

ТВОРЧИСТЬ ЛІЦЕІСТІВ

ECE

ЛУНА СОЛОВ'ЯНОГО СПІВУ

Важко уявити собі сучасний світ без музики. У житті молоді вона посідає особливе місце. RAP, HIP-HOP, ROCK - це лише частина сучасних напрямків у музичній культурі. Мода приходить та уходить, але є стиль, над яким час не владний - це класика. Оперні партії, написані сто, двісті і більше років тому, з грандіозним успіхом виконуються у найкращих сучасних світових театрах. Ми схилиємось перед геніальністю видатних композиторів. Але кожному пісню можна виконати по-різному. Із сотень і тисяч оперних виконавців ми виділяємо лише одиниці, чий голоси відкривають нам казковий світ музики.

Одним з таких вокальних геніїв був наш земляк Анатолій Солов'яненко. Можна багато казати про його талант, перемоги на багатьох світових конкурсах, проте хочеться зупинитися саме на ставленні молоді до творчості нашого славетного земляка. Звичайно, важко казати про популярність оперної музики серед молоді. Комусь вона подобається, а багатьом ні. Не всі можуть її зрозуміти, але, я вважаю, усі погодяться, що без неї не можна обійтись. Це частка нашої культури. Коли я вперше почула записи пісень у виконанні Солов'яненка, я була захоплена його чудовим голосом. На мою думку, саме Солов'яненко допоміг мені прилучитися до оперного мистецтва світової культури.

Шевцова Анастасія, 11-а клас.

На ліцейських вечорницях.

СВІТЛИЦЯ
ДОДАТОК ДО ГАЗЕТИ "НОВИНА АКАДЕМІЇ"

Редакція газети: деканат факультету гуманітарної підготовки, тел. 2-50. Поштова скринька: кім. № 376. Друкується на підставі рішення Вченої ради. Протокол №5 від 27.01.2003 р.

Головний редактор: Намакштанська І.Є., декан факультету гуманітарної підготовки, тел. 2-50.

Відповідальний за випуск: Хмара Л.П. За достовірність інформації відповідає автор. Тираж 150 прим.